

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑ

Συνεχίζοντας τὰ ὅσα εἶπαμε τελεφεταῖα γιὰ τὰ ἱστορικά τοῦ ζ παρατηροῦμε πὺς ἀνάλογος φτόγγος τοῦ ἀρχαίου ζ εἶναι στὴ Νεοελληνικὴ τσ=ο γερμανικὸ πού ἀρχικά εἶτανε δυὸ φτόγγοι ξεχωριστοὶ τ καὶ σ καὶ κατόπι συχωνεφτήκανε σ' ἓναν τρίτο ο γερμ. πρὸλ. σδ ('Αθήναςδε) > ζ ('Αθήναζε προφ. ζ=τζ).

Ὁ φτόγγος τσ μπόθαλε στὴ Νεοελληνικὴ ἀπὸ διάφορες πηγές (ἀπαρχιλλαχτα δ ζ στὴν ἀρχαία) α') ἀπὸ ζεβγάρωμα τ+σ (ζεπέφτοντας ἀπ' ἀνάμεσα φωνήεντο) λ. χ. πάτσε > πάσε, πολίτισσα > πολίτσα κτλ. β') ἀπὸ ζεβγάρωμα θ+σ (ζεπέφτοντας ἀπ' ἀνάμεσα φωνήεντο) λ. χ. κάθησε > κάτσε, μεθυσμένος > μετομένος κλπ. γ') ἀπὸ με:ατόπισμα τοῦ σ.λ. χ. τῆς > τσῆ, ἀ(τὰ)σταλος > ἀτσαλος κτλ. δ') ἀπὸ συναλλαγή τοῦ πρώτου φτόγγου τοῦ ψ: π σέ τ λ.χ. ψευδός > τσεβδός, ψακόνω(1) > τσακόνω κτλ. ε') ἀπὸ συναλλαγή τοῦ πρώτου φτόγγου τοῦ ξ: κ σέ τ λ. χ. γκαξιδα > γαλατσιδα, μαχуса > ματσούκα κτλ. ς') ἀπὸ μαλάκωμα τοῦ οὐρανικῶ κη σέ τσ λ. χ. κίρρος (=ὄρρος 'Ἑσυχ.) > τσίρρος, κίχλα > τσίχλα, κηρίς > τσῆρις (ψάρι) κυνίας (Παυσαν.) > τσυνκινίας, κίνυδο > τσίκινυδο καὶ τ' ἀσπροθλασσίτικα καὶ > τσαι, κύρης > τσῶρης κτλ. κτλ. ζ') ἀπὸ μαλάκωμα τοῦ ι σέ τσ λ. χ. τσιάνω > τσιώνω, κληματίδα > κληματοίδα, βάτινον > βάτινο, τιλάω > τσι(ρ)λώ, τυκάνη > τσουκάνη, κατήφεια, καισήφα > καισούφα κτλ. η') ἀπὸ ἀδραιμα τοῦ σι σέ τσ λ. χ. σιληπορδέω > τσιληπορδῶ, σύφα(ρ) > τσίφα, κνίσσα > σίκνα (μετατόπ.) > τσίκνα, ἱππουρος (εἶδος ψάρι) > ἡ ἱππούρα τῆς ἱππούρας > σιππούρα (συνεπαρμός τοῦ τελικοῦ ς τοῦ ἀρθρου(2)) > τσιππούρα κτλ. θ') ἀπὸ ξένες λέξεις λ. χ. τσακάλι (Περσ. tohacal), τσαρδάκι (Τουρκ.), τσεκούρι (Λατ. securis=σάγαρις). Τὸ τζ—dz εἶναι τὸ ἡχερὸ τοῦ τσ. (ὅπως τὸ σημερινὸ ζ εἶναι τὸ ἡχερὸ τοῦ σ). Ἀφτὰ τὰ λέμε δίψηφα σύμφωνα δηλ. μονοὶ φτόγγοι τῆς γλώσσας μας γραμμένοι μὲ δυὸ ψηφία

1) Ψακόνω=ψύω (Νίσυρο).

2) Πρὸλ.: τῆς κόνης—ἡ σκόνη, τῆς κλήθρας—ἡ σκλήθρα, τοὺς πυργίτες—ὁ σπουργίτης, τοὺς κανθάρους—ὁ σκαθάρος, τοὺς κορυδαλοὺς—ὁ σκορδαλός κτλ. καὶ τὰ ἀρχαία: τῆς μυραίνης—ἡ σμύραινα, τῆς κνιπὸς—οἱ σκνίπες, τῆς μυρίνου—ἡ σμύρινθος κτλ.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ *

Τὸ τραγοῦδι ἀφτό, πού ἴσως τὸ ξανακούσουμε καὶ κατόπι, σὲ περίστασι' κάπως διαφορετικὴ, τὸ τραγουδοῦσε τώρα στὸν μπαζὲ ἡ Κατινούλα μὲ μιὰ φωνὴ ὅπου δύσκολο δὲν εἶτανε νὰ παρατηρήσης καὶ λίγη κούραση, νὰ σοῦ φανῇ κ' ἡ ἀνάσα τῆς λιγάκι σὰν πιασμένη, μάλιστα ὅταν ἤξερες τί ἀνοιχτόφωνα, μὲ τί κουράγιο καὶ τί θάρρος κωμικό, γιὰ νὰ διασκεδάσῃ τὴ μικρὴ, συνήθιζε καὶ τραγουδοῦσε ἡ Κατινούλα. Ὁ κ. καθηγητὴς ἰννοεῖται πὺς δὲν πρόσεξε. Χαμογέλασε μόνο μιὰ στιγμὴ μὲ τὸ σοβαρὸ τὸ ὕφος τῆς Μορίτας στοὺς δυὸ στίχους πού λέγανε γιὰ τὸν ἀπιστο ἑραστή, καὶ ἀμέσως ξανάπεσε στὴ δουλειά. Ἡ δουλειὰ τὸνὲ συνέπαιρνε καὶ πάλε. Ἀλήθεια πού ἀξίζει. *Στοχάσου το τί θὰ πῇ νὰ περιφέρνεσαι, νὰ κινιέσαι, νὰ νοιώθης, νὰ ιδεάζεσαι καὶ νὰ ζῆς στὸν κόσμο τὸ μοναδικὸ πού σοῦ ἐπλάσε ἡ

(*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ στίχου 228 φύλλο.

ἀντίθετα πρὸς τὰ ξ, ψ διπλοῦς φτόγγους μὲ μονὸ ψηφί καθὼς εἶπαμε. Τώρα ἂς διοῦμε πὺς μπόθαλουνε τὰ δίψηφα σύμφωνα: Ἐπειδὴ οἱ ζωντανοὶ φτόγγοι εἶναι πολύτροπα μεταβαλτοὶ ἐνῶ τ' ἀψυχα τὰ ψηφία μνήσκουνε φυσικὰ ἀμεταβάλα, ἐρχεται καιρὸς πού μπόθαλλει φτόγγος νέος, πού μὲ κανένα ἀπ' τὰ γνωστὰ ψηφία δὲν παραστήνεται, κ' ἐπειδὴ δὲ καθένας βέβαια δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ δημιουργεῖ νέα ψηφία γιὰ τὴν ἀλφαβήτα, ἀναγκάζονται οἱ γραφιάδες γιὰ παράστημα τοῦ νέου φτόγγου νὰ μεταχειρίζονται κάτι ζεβγαρώματα ἀπ' τὰ γνωστὰ ψηφία πού δὲν παραστήνουνε βέβαια καθαφτὸ τὸ νέο φτόγγο σωστά, μὰ, ὅπως κι ἂν εἶναι, μὲ τὸν καιρὸ ἡ κοινὴ μεταχείριση τὰ καθιερώνει γιὰ τὸ παράστημά του. Ἔτσι βγαίνουνε τὰ δίψηφα γράμματα. Ἀλλὰ δίψηφα σύμφωνα στὴ γλώσσα μας ἔχουμε τὰ: μπ=b λ. χ. μπῖνω, ντ=d λ. χ. ντροπῆ, γκ=g λ. χ. γκόλφι πού προβάλλανε ἱσιδιά: Ἐπειδὴ τ' ἄηχα ἄφωνα π, τ, κ μὲ πρωτοτερονὸ μυτόφωνο μ, ν, γ (=n final) στὴ Νεοελληνικὴ ἤχουταιριστήκανε μὲ δάφτο καὶ γίνανε ἡχερά b, d, g, (λ. χ. ἐμ-πορος προφ. ἐμ-boros, ἐν-τιμος προφ. ἐν-dimos ἐγ-κλημα προφ. ἐν-gλημα) πού γι' ἀφτὰ ξεχωριστὰ ψηφία δὲν ἔχει σήμερα ἡ ἀλφαβήτα μας, κ' ἐπειδὴ σὲ μερικές λέξεις πού ἀπορρίζανε τὸ ἀρχικὸ φωνήεντο πού κατόπι τοῦ ἐρχότανε ἀμέσως τέτοιο ζεβγάρωμα (γκ, μπ, ντ), ξέπεσε καὶ ὁ μυτόφωνος φτόγγος (γιατὶ ἀπὸ τέτοια ζεβγαρώματα (μβ, νδ, νγ) Ἑλληνικὴ λέξι' δὲν ἀρχίζει), μὰ τὸ ἄφωνο κράτησε τὴν ἡχεράδα του: (ἐ)μπλέκω, (ἐ)ντόπιος, (ἐ)γκράτεια κτλ. ἔμεινε συνήθιο νὰ γράφουμε παντοῦ μπ=b, ντ=d, γκ=g (μπαρμποῦνι, γκρόνης, ντάμα) πού τὸ ἀρχικὸ μυτόφωνο δὲν εἶναι πιά σημεῖο φτόγγου, μόνε εἶναι ἀπλὸ σημάδι τῆς ἡχεράδας τοῦ πλαινοῦ τοῦ ἄφωνου δηλ. κάνει τὸ π > b, τ > d, τ > g γιὰ τοῦτο σηκώνει καὶ πρωτοτερονὴς λέξης τελικὸ ν (τὸν γκρόνη, τὴν ντάμα, τὸν μπαρμποῦνιωνε).

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

Υ. Γ. Πῆς τοῦ κ. Βελίλη πὺς κανέναν λόγος δὲν ὑπάρχει τὸ ζυγιάζω > ζ'γιάζω νὰ τὸ γράφει σγιάζω, πού χωρὶς τὴ σημείωσή του δὲ νιώθει κανεὶς τί θέλει νὰ πῇ. Ἐμεῖς λέμε δὲ νὰ καταντήσουμε καὶ τὰ σγουρός κτλ. νὰ τὰ γράφουμε ζγουρός κτλ. τὸ σγιάζω μῆτε ἱστορικὴ ὀρθογραφία εἶναι, μῆτε φτογογραφικὴ, εἶναι ἀπλὰ σχολαστικὴ.

ἀρχαιότητα, μονόχυτο καὶ τέλειο. Μελετοῦσε τότες ὁ κ. Ἀντρέας τὸ Σοφοκλή. Δὲν εἶτανε ἡ μελέτη του περιωρισμένη στὴ γραμματικὴ καὶ τὴ γλωσσολογία· τὴν ἤθελε ἀφτὸς καὶ ψυχολογικὴ καὶ ἠθικὴ καὶ φιλοσοφικὴ. Γύρεβε νὰ καταλάβῃ τὸν ἄνθρωπο τὸν κρυμμένο πίσω ἀπὸ τὴς τραγωδίας του: γύρεβε νὰ γνωρίσῃ ὅλο του τὸ ἔργο Ἐπαιρνε λοιπὸ τὰ δράματα ἓνα ἓνα, δίνοντας τὴν ἴδια σημασία σὲ κείνα πού σωθήκανε ἀλάκαιρα καὶ σὲ κείνα πού μὲς ἤρθανε δῶθε κείθε κομματιασμένα. Κ' εἶτσι ἀπ' ὁλωνῶνε τὴ σπουδὴ νὰ βγῇ τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

Ἐκείνη τὴν ὥρα, διάβαζε, δηλαδὴ ξαναδιάβαζε ἴσως δέκατη φορὰ τὸ Φιλοκτήτη. Ὁ Ἀντρέας ὁ μὲς τᾶβρισκε πάντα καινούρια καὶ δροσάτα, γιατί δροσιὰ ἔσταζε πάντα καὶ ἀπὸ τὸ νοῦ του. Εἶχε περασμένο τὸ λόγο ἐκείνονε τοῦ Νεοπτόλεμου πρὸς τὸ Φιλοκτήτη, τὸν πιδέξιο τὸ λόγο, τὸ μαργιόλιχο, τὸν καλοστοχασμένο καὶ καλοφτειασμένο, σὰν τοῦ ἀραδειάζει σοφὰ καὶ κρύα χίλιες ψεφτιές, γιὰ νὰ τὸν πλανήσῃ, καὶ τοῦ λέει πὺς τὸν ἀδικήσανε τὸν ἴδιο οἱ Ἀτρεΐδες μαζί μὲ τὸν Ὀδυσσεύα, πού ἀφτοὺς ἴσια ἴσια μισᾷ καὶ ὁ Φιλοκτήτης. Ἀξάρνα στὸ διάβασμά του ἀπάνω, νὰ ὁ Ἀντρέας πού ἀνατριχιάζει μὲ τίς πρώτες λέξεις τοῦ χοροῦ ὕστερις ἀπὸ τοῦ Νεοπτόλε-

ΔΕΙΛΑΙ

᾽Ω! δυὸ χερὰκια μιᾶς παρθένας
Ποῦ τὸν ὀρίζοντα ἀγκαλιάζουν...
᾽Ω! δυὸ χερὰκια μιᾶς παρθένας
Ποῦ ξεψυχᾶνε ρόδα πέρα,
Ἐκεῖ πού ἀργοπεθαίνει ὁ ἥλιος...

*

Κάτω μιὰ θάλασσα ἀπὸ γιοῦλια
Κι' ἀπὸ γαροφάλα καὶ κρίνους,
Κάτω μιὰ θάλασσα ἀπὸ γιοῦλια
Ποῦ ξεψυχᾶνε στὸ σκοτάδι...
(Σιγὰ νὰ μὴν ξυπνήσῃ ἡ κόρη...)

*

Σ' ὄνειρα εἰρήνης πλέω σὰν κύκνος
Τῇ μεθυσμένῃ ρόδινη ὥρα,
Σ' ὄνειρα εἰρήνης πλέω σὰν κύκνος:
Τὰ δυὸ Σου χέρια στὸ λαιμό μου,
Καὶ νὰ πνιγῶ μὲς στὰ φίλιά Σου...

Φάληρο, 24 τ' Ἀλωνάρι 1906.

ΛΟΕΓΓΡΙΝ

ΤΑ ΩΡΑΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΑΣΧΗΜΑ

ΤΕΤΡΑΕΤΙΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΟΥ(*)

Ἡ σκανδαλώδης ἐκείνη ἐβδομαδικὰ ἐφημερίς τὴν ὁποῖαν βγάξει ἓνας βουνοειδὴς καὶ τρομερὰν μαγκοῦραν κρατῶν συνάδελφός μας—ἐννοήσατε βέβαια ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ «Νουμά»—συνεπλήρωσε προχθὲς τέσσαρα χρόνια ἐκδόσεως. Τὸ γεγονός δὲ ὅτι ἐπέεσαν 4 χρόνια χωρὶς νὰ τῆς σπᾶσουν τὰ γραφεῖα, καὶ χωρὶς νὰ περάσῃ οὔτε μιὰ διαδήλωσις ἀπὸ κάτω, μὰς πείθει ἡ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐκουρσώθησαν νὰ κάνουν διαδηλώσεις ἡ ὅτι ἐπέεσθησαν ὅτι αἱ διαδηλώσεις δὲν εἶνε τὸ εὐγενέστερον πρᾶμα τοῦ κόσμου. Εἴτε τὸ ἓνα εἴτε τὸ ἄλλο συμβαίνει ἔχομεν ἓνα γεγονός τὸ ἐξῆς. Ὅτι ἓνα φύλλον τὸ ὁποῖον δὲν παρεδέχθη τίποτε ἀπὸ κείνα πού ἡμεῖς οἱ ἄλλοι παραδεχόμεθα, τὸ ὁποῖον ἔδειρε τὰς πεποιθήσεις μας, τὰς φιλίας μας, τὰς συνθήκας μας, τὰς ἰδέας μας, τὸ ὁποῖον ἐμάλωσεν, ἐγκρίνισεν, ἔκαμε κυνοῦ μᾶζι μας, τὸ ὁποῖον μὲς ἐτράβηξε τὰ αὐτιά, τὸ ὁποῖον δὲν ἐφοβήθη κανένα ἀπὸ μᾶς τοὺς παλληκαράδες.

(*) Δημοσιεύτηκε στὸ «Ἄκτω» 4 τοῦ Γενάρου 1907. σελ. 1, στήλ. 3).

μὲ τὰ λόγια:

Ὁρεστέρα παμῶτι Γᾶ, μᾶτερ αὐτοῦ Διός,
ἂ τὸν μέγαν Πακτωλὸν εὐχρυσον νέμεις,
σὲ κακεῖ, μᾶτερ, πότνι, ἐπηλυδῶμαν,
ὅτ' ἐς τόνδ' Ἀτρεΐδαν ὕβρις πάσ' ἔχωρει,
ὅτε τὰ πατρία τεύχεα παρεδίδουσαν,
ἰὼ μάχαίρα ταυροκτόνων
λεόντων ἑπεδρ', τῷ Ἀερετίου
σίβας ὑπέερατον.

Τί ποίηση καὶ τί ἀσύγκριτος λυρισμός! Περσ-χύνεται σὰ θάλασσα πού φουσκώνει καὶ μονοματίζει πλημμυρίζει τὰ κορυφία. Καὶ τί ἀγία πνοὴ πού λές καὶ ἀνέμου φυσηματὰ σου φέρνει ἀπ' ἄλλα γὰ κάποιον κύματα γιγαντεῖα καὶ ἱερά!

Μὰ καὶ τί σεβασμός γιὰ τὰ θεῖα, γιὰ τοὺς θεοὺς, γιὰ τὴ μάχην μας τῇ Γίῃ! Ὡστόσο ἐδῶ σκούνταφε λιγάκι ὁ κ. Ἀντρέας, δὲν ἐβλεπε πὺς νὰ συμβαδίσῃ τὰ συμβιβαστά. Ὁ χορὸς τὸ ξέρει πὺς κόφτει ψεφτιές φοβερές, πὺς δὲν ἀτιμάσανε διόλου τὸ Νεοπτόλεμο οἱ Ἀτρεΐδες, καὶ ὅμως ἀνακαλιέται τὴν πότνια μητέρα, βάζει μάρτυρα καὶ τὸ Δία, ἐνῶ ἡ καρδιά τοῦ ποιητῆ ξεχειλίζει σὲ θεόπνοους πανόμορφους στίχους. Πὺς τὸ κατωρῶνανε οἱ ἀρχαῖοι, νὰ δερῶνουνε τόσο ξέγνοιαστα τὸ λυρισμὸ μὲ τὴν ψεφτιά;

ἄτομα καὶ ομάδας, ἓνα φύλλον τέτοιο κατώρθωσε νὰ βγαίνει ἐπὶ 4 χρόνια, ὃ δὲ διευθυντής του νὰ βγαίνει ἐπίσης ἐξω ἀφ' οὐρανόθεν ἀπὸ τὴν χωροφυλακὴν, καὶ ἐμπιστευόμενος τὴν ἀκεραιότητά του εἰς τὸν πολιτισμὸν τῶν ἑλλήνων.

Ὁ «Νουμάς» εἶνε ἓνα περιοδικὸν τὸ ὑποῖον οἱ μὲν ὀλίγοι φίλοι του διαβάζουν εἰς τὸ φανερόν, οἱ δὲ πολλοὶ ἐχθροὶ του... ἐν κρυπτῷ. Ὑποστηρίζει τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν, ἐπομένως ἔχει ἐχθροὺς ὅσους θέλετε, καὶ φίλους πολὺ ὀλίγους. Ὑποστηρίζει ἀκόμη καὶ μερικὰς ἰδέας εἰλικρινείας εἰς τὴν πολιτικὴν. Εἶνε περιοδικόν, εἶνε καὶ ὀλίγον ἐφημερίς. Ἡ γενικὴ του γραμμὴ εἶνε ὅτι ἀρνέεται τὸ καθεστῶς, (τὸ ὁποῖον ἀρνούμεθα ὅλοι) μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἡμεῖς τὸ ἀρνούμεθα μὲ βαμβάκερὰν πολεμικὴν, αὐτὸς δὲ τὸ ἀρνέεται μὲ πολεμικὴν ὀλίγον ζυλοκοπικὴν, ὅπως τὸ ἡγήθη ὁ ἀτίθαστος Π. Γιαννόπουλος, καὶ μὲ γραψίμων ὁμοιάζον πρὸς διαρκὴ ἐπίθεσιν. Ἡ εἰδικὴ του γραμμὴ εἶνε ὅτι θέλει τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν ἐκ βάθρων τοῦ σχολείου. Ὁ φανατισμὸς του εἶνε ὅτι θέλει τὴν δημοτικὴν ὅπως τὴν ἐννοεῖ αὐτὸς καὶ ὅχι ὅπως τὴν ἐννοοῦμεν πολλοὶ ἄλλοι. Αὐτὸς τέλος πάντων εἶνε ὁ «Νουμάς».

Λοιπὸν δὲν ἔκαμε λάθην; Βέβαια ἔκαμε καὶ λάθην. Μαζὶ μὲ τὰ ξερὰ ἔκαψε πολλάκις καὶ τὰ χλωρὰ, μαζὶ μὲ τὸ καπέλλο τοῦ κ. Μιστριώτη, παρέσυρε πολλάκις καὶ τὸ ταπεινὸν ἡμίψηλον ἐνὸς ποῦ δὲν ἔφταιγε, ἢ ποῦ εἶνε χρήσιμος καὶ ἐξ αἰτίας τῆς καθαραιότητος παρεγνώρισεν, ἠδίκησεν, ἐκτύπησεν ἄλλον ἄντ' ἄλλου, ἔκαμεν ἐκεῖνο ποῦ δὲν ἔπρεπεν εἰς μερικὰς λεπτομερείας. Ὁ ταπεινὸς ὑποφαινόμενος ποῦ γράφει δὲν συμφωνεῖ, ἐπὶ παραδείγματι, μὲ τὴν ἀντίληψιν ποῦ ἔχει ὁ «Νουμάς» διὰ τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν. Καὶ ἄλλοι πολλοὶ καλλίτεροι ἀπὸ τὸν ὑποφαινόμενον, δὲν συμφωνοῦν. Εἰς πολλὰ μᾶς χωρίζει ἀπόστασις τεραστίαι. Ἡμεῖς φωνάζομεν γιὰ τὰ θ καὶ τὰ ν ποῦ ἀφαίρει ἀπὸ τὰς λέξεις, σὰν νὰ μᾶς ἐκρίζων τὰ δόντια, διότι ὑπάρχουν καὶ γιὰ μᾶς τοὺς δημοτικιστὰς σύμφωνα καὶ λέξεις ποῦ κυκλοφοροῦν εἰς τὸ αἶμα μᾶς καὶ ἀποτελοῦν μέρος τῆς σαρκὸς μᾶς, ὅταν δὲ μᾶς τὰ ἐκρίζωνε ὁ «Νουμάς» φωνάζομεν καὶ ἀπὸ τὸν πόνον καὶ ἀπὸ τὴν ιδέαν κυρίως ὅτι ἀδίκως ἐπονέσαμεν διότι ἡ ἐγχείρησις δὲν θὰ μᾶς ὠφελήσῃ. Διαφωνοῦμεν ἀκόμη οἱ φίλοι τοῦ «Νουμά» καὶ εἰς ἄλλα. Ἐν τούτοις, ἂν μᾶς πῇ κανεὶς αἰφνιδίως, ὅτι ἀπὸ τὴν τὰδε αἰτίαν παύει ὁ «Νουμάς» νὰ ἐκδίδεται, βεβαιωθῇτε ὅτι θὰ κλάψω

Ὁ κ. καθηγητὴς μπορεῖ νὰ μὴν καταλάβῃ ἀκόμη ὅπως ἔπρεπε τοὺς ἀρχαίους, μῆτε τὸν ἴδιο τὸ Σοφοκλῆ. Ἐμελλε κατόπι νὰ μάθῃ πῶς ἡ πλάνη κυβερνᾷ τὸν κόσμον, πῶς ὁ χορὸς ἐκείνη τὴ στιγμή γύρεβε μὲ λόγια νὰ γελάσῃ τὸν ἐκτό του, πῶς ἐτοί γίνονται πολλὰ καὶ σήμερις ἀκόμη, καὶ πῶς οἱ ἀρχαῖοι, ὅσα μᾶς βάζουνε στὰ δράματά τους, παρμένα εἶναι ὅλα τους ἀπὸ τὴ Ζωή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'.

Ἡ Κατινούλα

Ὁ κ. Ἀντρέας, τὴ ζωὴ δὲν ἐμοιάζε νὰ τὴν παρατήρησῃ, ὅσα κι ἂν ἔπαθε στὴ δική του. Καὶ τὸν κ. Ἀντρέα τὸν συνέπαιρνε στὸ ἐργαστήρι του ὁ λυρισμός, σὰν τὸ χορὸ τοῦ Φιλοχρήτη, μῆτε κοίταζε ὅξω ἀπὸ τὸ ἐργαστήρι του τὴν ἀλήθεια, ἴσια ἴσια τὴν ὄρα ὅπου ἓνα παράπονο κρυφὸ μπορεῖ νὰ τρεμε στὴ φωνὴ τῆς Κατινούλας. Ἐπρεπε νὰ χερωτεψοῦν τὰ πράγματα, γιὰ νὰ νοιξῇ τὰ μάτια του. Ὁ κ. Ἀντρέας εἶτανε καλὸς ὁπτιμιστής, ὁπτιμιστὰς ποῦ συνήθιζομεν καὶ λέμε δῶ τοῦ φαινότανε πῶς ἀκούουσαν ὅλα τὸν ἴσιο, τὸν κανονικὸ, τὸν ταχτικὸ

μεν τραγικῶς τὸν θάνατον μιᾶς ἐπαναστάσεως, καὶ θὰ φωνάζομεν ἡμεῖς οἱ διαφωνοῦντες ὅλοι ὁμοῦ:

— Ὁχι! Ὁχι! Ὁχι!

Αὐτὸ εἶνε τὸ σπουδαῖον. Ὡστε ἂς λησμονήσωμεν τὰ λάθη. Εἰς τὸν κόσμον δὲν ὑπῆρξεν ἐπανάστασις χωρὶς λάθη, καὶ ἐκεῖνο ποῦ δὲν ἔχει λάθη, σχεδὸν δὲν εἶνε ἐπανάστασις...

Τώρα τί προτέρημα ἔχει αὐτὸς ὁ σκανδαλώδης «Νουμάς»; Πρῶτον ἡ ἐλευθερία τῆς γνώμης καὶ ἡ παλληκαριὰ τῆς γνώμης, εἶνε ἓνα πρᾶγμα, ἐμπρὸς εἰς τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ βγάξετε μέχρι ἐδάφους τὸ καπέλλο σας. Ἐὰν δὲ τὸ κεφάλι σας τὸ ὁποῖον θ' ἀποκαλυφθῇ μετὰ τὸν χαιρετισμὸν, ἔχει καμμίαν ιδέαν μέσα, εἰπέτε τὴν ἐναντίον τῆς ἐλευθέρας γνώμης. Ἄν δὲν ἔχη, τότε τραβάτε τὸν δρόμο σας, καὶ ἀρκεσθῆτε νὰ χαιρετίσετε. Διότι ὅπως πᾶνταλος παττάλφ ἐκκρουεῖται καὶ ἡ γνώμη χτυπιέται μόνον μὲ τὴν γνώμην, οὐδέποτε δὲ μὲ ἐπιμονὴν, μὲ γροθιά, ἢ μὲ σανίδα. Λοιπὸν τὸ πρῶτον προτέρημα τοῦ παραδόξου «Νουμά» εἶνε ἡ ἐλευθερά γνώμη καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς γνώμης εἶνε ἡ περιουσία διὰ τοὺς λαούς. Τώρα ἐρχεται τὸ ἄλλο προτέρημα του. Ὅτι ὡς φιλολογικὸν περιοδικὸν ὑπῆρξεν εὐρύς, ἔντετος, ἀπλώσας τοὺς μεγάλους ἀγροὺς του εἰς ἀροτρίωσιν ἀπὸ κάθε πέννα, ἡ ὁποία ἀπέτριψε τὴν σκουριά τῆς καθαραιότητος, μὲ τὴν ιδέαν ὅτι κατὶ θὰ βγῇ ἀπ' αὐτὴν, ἔνθος ἢ τσουκνίδα, ἀλλὰ πάντως βλάστησις, σεβασθεὶς τὰ φιλολογικὰ ὀνόματα, σεβασθεὶς τοὺς ἀντιπάλους του, σεβασθεὶς τὴν ιδέαν, ζητήσας παραγωγὴν ἀφ' οὐρανόθεν νεοελληνικοῦ πνεύματος, στίχου, διηγήματος, ἐπιστομῆς, κρίσεως, ἀνακατώσας μέσα εἰς τὸ ἄνετον πλάτος τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ, παλαιούς καὶ νέους, δέντρα πελώρια βαοβάβ καὶ χορταρίδια καὶ μαργαρίτας τῶν ἀγρῶν. Τὸ ἀναφύλλισμα λοιπὸν τῶν τόμων του—οἱ ὁποῖοι μετὰ καιρὸν θὰ πωλοῦνται ἀκριβῶς—εἶνε ὥστε νὰ περνᾷ κανεὶς διὰ λόχους παμπύλνου καὶ ἀγρίας χλωρίδους διασχίζων μὲ μόχθον κάθε εἶδους βλάστησιν, ἀλλ' ἀναπνέων ἀέρα νέον.

Αὐτὴ εἶνε ἡ τετραετία τοῦ ἐπαναστατικοῦ περιοδικοῦ τοῦ κ. Ταγοπούλου. Ἀργότερα θὰ συζητήσωμεν τὰ ἄλλα ζητήματα, ἂν δηλαδὴ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ «Νουμά» διαφωνοῦν, ἂν αὐτὸς εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν θέλει γραμματικὴν, καὶ ἡμεῖς θέλομεν αἰσθητικὴν, καὶ διατὶ ἡ αἰσθητικὴ εἶνε καλλιτέρα ἀπὸ τὴν γραμματικὴν.

Ζ. Π.

τοὺς τὸ δρόμο, καὶ λοιπὸν πῶς ὅλα πηγάζανε ὅπως ἔπρεπε, δηλαδὴ καλῶς. Ἐτσι, ἀκόμη καὶ κατόπι ἀπὸ τίς δυστυχίες του καὶ τίς πίκρες, γελοῦσε τὸν ἑαυτὸ του μὲ τὸ λυρισμὸ, ἀπαράλλαχτα καθὼς καὶ ὁ χορὸς, ἐπειδὴ τί ἄλλο παρά λυρισμὸς μπορεῖ νὰ καὶ ἡ καὶ ψευτιά, ἡ ἀντίληψιν ποῦ συμμορφώνει τὴν ὕπαρξιν, τὴ μοῖρα, τὴ φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, τὰ περασμένα καὶ τὰ μελλούμενα, στὸν πόθο τοῦ καθενὸς μᾶς;

Ἐμεῖς πάλι ἂς ἀφήσουμε μιὰ στιγμὴ τὸν κ. Ἀντρέα καὶ ἂς γυρίσουμε στὴν Κατινούλα. Ἰσως δοῦμε πῶς καὶ δάφνη ἔπασκε ἀπὸ κάποιο εἶδος δικῆς τῆς λυρισμῶ, ἂν καὶ λυρικὸ ποίημα βέβαια πῶς δὲν εἶτανε τὰ ἱστορικά της, μάλιστα προτοῦ μπῆ τοῦ κ. Ὀλπιέρη. Γεννήθηκε, ἀναθράφηκε στὴν Κερμαρία, ἓνα δῆμο ἀπὸ δύο χιλιάδες ψυχῆς τῆς κάτω Μπρετάνιας. Ἡ Κερμαρία εἶναι πῆς ἓνας δρόμος, μὲ σπιτάκια ἢ καὶ μὲ καλύβες ἀπὸ κάθε μεριά, δρόμος μακρινὸς καὶ σὰ στενοῦτσικος, ποῦ γιὰ τὸ γιὰ τὸ πᾶν μπροστά, κι ἀνεβαίνει σὲ μιὰ κορφούλα ὅπου ὕψωνται ἡ ἐκκλησιὰ τοῦ χωριοῦ μὲ τὸ καμπαναριὸ της. Ἀπὸ κεῖ ἀπάνω ξανοίγεις ἓνα θέαμα ὠραῖο κι ἀναπαφτικὸ, ἀριστερά σου μιὰ μεγάλη ἀμμουδιά μὲ τοὺς δύο της κάβους ἀπὸ κάθε μέρος, δεξιὰ σου τὸ

“Ο ΝΟΥΜΑΣ,”

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα Δρ. 10. — Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸν Φρ. 10.

20 λεπτά τὸ φύλλο λεπτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ : Στὰ κιόσκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμόνοιας, Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιόδρομου, (Ὁφθαλματρεῖο), Βουλῆς, Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδηρόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα), Ἐξάρχεια, στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἐστίας» !. Κολάρου καὶ Σακέτου [ὁδὸς Σταδίου, ἀντικρὺ στὴ Βουλὴ]. Στὸ Βό ο βιβλιοπωλεῖο Χριστόπουλου.

Ἡ συντρομὴ πλερώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἐνδὸς χρόνου πάντα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Κοινοβουλευτικὴ πρωταπριλιά—Τὸ φονοπ-
ζαρο—Βουργάκοςος ζυγός—Τὸ ξετίναγμα
τοῦ Βλάχου—Ἡ δημοκοπία σὲ θρόνον.

ΦΑΙΝΕΤΑΙ πῶς τώρα τελευταῖα καθιερώθηκε στὸν τόπο μας μιὰ καινούρια Πρωταπριλιά, ἀποκλειστικὰ γιὰ τοὺς Βουλευτὰς μας, ἢ Κοινοβουλευτικὴ Πρωταπριλιά, νὰν τὴν ποῖμε κ' ἔτσι. Τὴν Πρωταπριλιά τοὺς οἱ ἐθνικοὶ μας πατέρες τὴν γιορτάζουν τὴν Πρωτοχρονιά, ποῦ βγαίνουνε στὶς φημερίδες καὶ μᾶς λένε ψέματα μὲ τὸ σωρὸ ἀγκαλιὰ κι ὅλο τὸν ἄλλο χρόνον δὲ μᾶς βαρισομαχίζουσι δὲ μὲ ἀλήθειες. Κι ἀποδείξη ὁ κ. Στάης ποῦ βγήκε στήν «Ἀνδροκοίτη» τῆς Τετάρτης νὰ μᾶς πεῖ πῶς τὸ πρῶτον «ποῦ χρειάζεται εἶναι ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἡμῶν ἀναδιοργάνωσις, δι' ἧς καὶ μόνος θὰ παρασκευάσωμεν ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου διαστήματος τὴν γενεάν ἢ ὅποια νικηφόρως θάντισμετωπίσῃ ὅλους τοὺς ἀπειλοῦντας ἡμᾶς ἐθνικοὺς κινδύνους».

Ὅσα συλλογιστεῖς πῶς ὁ κ. Στάης ἔκαμε δύο τρεῖς φορές Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, κάμνοντας μιὰ τρύπα πελώρια στὸ νερὸ τὴν κάθε φορὰ, κρατᾷ τὴν κοιλιά σου ἀπὸ τὰ γέλια ἀκούγοντάς τον νὰ φαφλαταρίζει τόσο τραγικὰ!

★

Ἡ «ἘΣΤΙΑ» λογαρίζοντας τὰ φονοπίζαρα ποῦ δημοσιεύτηκαν τὸν περασμένο χρόνον στὸ «Νουμά» βρῖσκει πῶς στὸ 906 γενήκανε σ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα Σκοτωμοὶ 522(75) στὴν Ἀθήνα καὶ στὸν Περαιά, 447 στὶς Ἐπαρχίαι, Λα-

βαθεῖο λιμάνι τῆς Κερμαρίας, μὲ τὴν χαριτωμένη τὴν στοργγύλα του πρὸς τὰ μέσα. Ὁ δῆμος τῆς Κερμαρίας, ἀρχίζει ἀπὸ ἓνα γιοφυράκι βυθισμένον στὰ στερνὰ νερά τοῦ λιμανιοῦ παρέκει, ἀκολουθώντας πάντοτε τὰς κορυφὰς, πιάζει ἄλλη στράτα σπαρμένη στὰ ἀνάπλαγια τῆς, κατὰ τὸν κάμπο ἢ τὰ προχώματα, μὲ φτωχὲς καλυβοῦλες δῶθε κείθε. Σὲ μιὰν ἀπ' ἀρτές, δίπλα στὸ γιοφύρι, καθόντανε οἱ γονιοὶ τῆς Κατινούλας. Πέντε παιδιὰ ὅλα μαζὶ καὶ μιὰ κάμαρα γιὰ ὅλη τὴ φαμελιά. Ἐκατὸ φράγκα χρυσὰ νοῖκι τὸ χρόνο. Τάμπάρι ἀπὸ πάνω τρύπιο. Τὰ κεραμίδια ἔτσι κ' ἔτσι. Κοιμόντανε τὴ νύχτα στὸ χῶμα, ξύλινο πατωμα δὲν εἶχε, καὶ τὸ κρεβάτι τοὺς ἄχερο στρωμένον προτιμούσανε βρίζα, ἐπειδὴ κ' εἶναι πιὸ μαλακίαι· λέγεται μάλιστα ἐκεῖ ἄχερο μετῆς. Φτώχεια φοβερή.

Ἐπρεπε νὰ μαζώξουνε σὲ μιὰ χρονιά τὰ χρειαζούμενα χρήματα γιὰ νὰ πλερώσουνε τὸ νοικοκύρη ἔπρεπε καὶ νὰ φάνε. Κρέας, ζούτυρο, λαρδί, ποῦ εἶναι φτεινὸ κιόλας στὴν Μπρετάνια, μῆτε τὰ βλέπανε σούπα νερὸ βρασμένη μὲ λίγο πάχος γουρουνήσιο, μὲ τάπομενιάρια δηλαδὴ, τοὺς χρησίμευε, γιὰ φαγὶ καὶ προσφάγι. Μερικὰ χόρτα, μερικὰ φρούττα τὸ καλοκαίρι, μὰ λίγα, γιὰτὶ πολλὰ ὁ τόπος δὲ